

**Общо представяне на първа и втора част на проекта
“Съпоставително-типологичен анали на лексиката в родствени и неродствени езици
(каталози на типологичните характеристики на вторичната номинация на
предметните имена)**

Проектът “Съпоставително-типологичен анализ на вторичната номинация на предметните имена в български, руски, сръбски, чешки, френски и английски език” се реализира на два етапа. Като етап първи се разглежда разработването на проекта “Типология на начините за вторична номинация на предметните имена в изброените езици”, завършен в периода 2003 – 2005 г. и представен в Българска електронна лингвистична библиотека. Вторият етап е “Съпоставително-типологичен анализ на лексиката в родствени и неродствени езици /върху материал от същите езици/”, завършен в периода 2006 – 2008 г. и също ще бъде представен в посочената електронна библиотека.

Проектът се разработва от сътрудници на Института за български език “Проф. Л. Андрейчин” към БАН с ръководител, автор на концепцията и на частта руски-български език ст.н.с. д-р П. Легурска (Легурска, Веселинов 2001/2002, Легурска 2003, Легурска 2006а, Легурска 2008б). Частите сръбски-български, чешки-български, френски-български и английски-български са разработени съответно от ст.н.с д-р Н. Бечева (Бечева 2006), гл.ас.д-р Цв. Аврамова (Аврамова 2006), доц. д-р Д.Веселинов (Веселинов 2006), н.с.д-р М.Лилова (Лилова 2006). Техническата обработка на материалите и съставянето на обратен каталог на вторичните номинации с водещ български език са направени от И. Панчев (Легурска, Панчев 2008).

Представяният рамков проект завършва с разработването на “Семантичен речник на типологичните характеристики на вторичното назоваване в български, руски, сръбски, чешки, френски и английски език”. Семантичният речник е форма за изразяване на определена научна теория за феномена вторично назоваване. Речникът се състои от три фрагмента: 1. Типология на начините за вторично назоваване в изброените езици /завършен през периода 2003 – 2005 г./ 2. Ономасиологичен каталог на семантичните преходи в изброените езици. 3. Ономасиологичен каталог на семантичните паралели в споменатите езици¹ /разработени през 2006 – 2008 г./.

В рамките на първия етап от проекта се изработва езикова картина за *начините на вторичното назоваване на предметните имена* - върху материал от посочените по-горе езици /Легурска 2006а, 2006б, 2007а /. В нея се предлага вариант за интерпретиране на вторичното назоваване като процес и резултатите от този процес, закрепени в лексикалните единици на съпоставените езици в синхрония.

Анализът протича в рамките на емпиричната семасиология и ономасиология, като се проверява хипотезата, разработена от ръководителя на проекта за двойката езици – руски и български, че съществува закономерна връзка между принадлежността на дадена лексема

¹ Концепцията за изготвянето на семантичния речник, както и съпоставителните части за двойката езици руски – български са представени на посочения електронен адрес на белб.нет, както и в Централната научно-техническа библиотека /Легурска 2006/.

към определена тематична група от думи и състава и качеството на значенията ѝ. Последното твърдение е основа за допускането, че полисемията може да се представи чрез троен семантичен параметър – лексикално-тематична група, тип значение и лексикален множител, който е както диагностичен и прогнозиращ модел на явлениято вторична номинация, така и основа за съпоставка – *tertium comparationis* в многоезично съпоставително изследване на базата на споменатите по-горе езици.

След проверката на тази хипотеза върху материал от руски и български език, направена от П. Легурска (Легурска 1984, Легурска 1985), допускането се разширява върху материал от сръбски, чешки, френски и английски език. По този начин чрез направената съпоставка хипотезата е доказана и илюстрирана с материал от три родствени и два неродствени на българския езици. В този смисъл получените данни представят семантичната типология на вторичната номинация на предметните имена в изброените езици.

Съпоставката се извършва по модела на инвариантната семантична структура на думата за дадена тематична група предметна лексика в даден език. Изработват се и се запълват матрици за тематичните групи – съдове, оръдия, облекло, мебели /изкуствени предмети/, растения, животни, части на тялото /естествени предмети/ за двойките езици: руски – български, сръбски – български, чешки – български, френски – български, английски – български. Матрицата се смята за информационен носител, съдържащ типологията на начините на вторично назоваване, илюстрирани с конкретни вторични значения в съответните езици. На този етап на анализ за водещи се приемат разработените матрици за български и руски език, които се надграждат със съответните типови значения, характерни за някои от изследваните езици.

Езиковата картина се конструира от гледна точка на регистъра на средния носител на езика и нейното представяне във вид на семантичен речник може да послужи за създаването на лингвистична база данни на полисемията в съпоставяните езици.

Материалът е от тематичните групи съдове, оръдия, облекло, мебели, растения, животни и части на тялото, тъй като те заемат възли в семантичната класификация на думите във всеки език и са подходящ обект за съпоставително изследване. Екскерпирането на лексикалния материал се извършва главно от еднотомни тълковни речници за всеки отделен език, допълнени от данни на многотомни тълковни речници, тематични двуезични речници, бази данни онлайн, интроспективни данни за българския език от авторския колектив и информанти за езиците, с които се съпоставя българският език. Данните се разпределят по предварително разработени матрични схеми върху материал от българския и руския език, допълнени след направения анализ на сръбския, чешкия, френския и английския материал. Матричните модели са рамкови от тип контейнер на значението за образуването на вторични номинации в съпоставяните езици и начините за тяхното отчитане (Легурска 2003, Легурска 2006а).

Матричните модели представляват цифров индекс на възможните типове и видове вторична номинация на предметните имена от анализиранияте тематични групи, изразени на метаезик (в случая български). Цифровият индекс е еднакъв за всички двойки съпоставяни езици: руски – български, сръбски – български, чешки – български, френски – български, английски – български.

Вторият етап на проекта се базира на направената типология на начините на вторично назоваване в изброените езици и се състои от *две части*.

Първата част е ономазиологичен каталог на *семантичните преходи* в рамките на всяка лексикална микрогрупа по двойки езици и по двойки думи. Цел на изготвяния каталог е установяване на еквивалентните и нееквивалентните отношения в рамките на вторичните

значения по всеки семантичен преход в изследваните езици по двойки /Легурска 2006а, Легурска 2007в, Легурска, Бечева 2006, Легурска, Бечева 2008/. Направеният анализ коригира последователността на семантичните преходи в матриците за всеки език поотделно /Легурска 2007б/. На базата на този каталог се правят изводи, засягащи семантичната типология на съпоставяните езици по избраните параметри.

Втората част е изготвяне на ономаσιологичен каталог на семантичните преходи за всеки от съпоставяните с българския чужди езици поотделно, на базата на който се установяват *семантичните паралели*, отразяващи аналогичното семантично развитие на думата със същото значение в другия език в синхронен план / Зализняк 2004аб, Легурска 2005, Легурска 2006б, Легурска 2008а/.

Обратният каталог на типологията на начините и видовете вторична номинация е необходима илюстративна “добавка” към първата част на проекта, възприета от членовете на колектива. Целта на този каталог е да представи типологията на начините и видовете вторична номинация на предметните имена в обърнат вид с водещ български език, съпоставен с руски, сръбски, чешки, френски и английски език. Такова представяне е сполучливо едновременно оглеждане на лексикалния материал от български език в многоезичен план през призмата на три славянски езика – руски, сръбски и чешки, един романски – френски и един германски – английски. Отделните авторски разработки в табличен вид по първата част на проекта, върху материали от които е съставен обратният каталог, са представени в Българската електронна лингвистична библиотека (белб. нет). Така например е представен в таблица материалът от руски и български език в съпоставка:

Фиг. 1 *Фрагмент от тематична група съдове в двойката езици руски-български:*

2.	блюдо 2.1. 'съдържанието на артефакта' 2.2. + 3. –	чиния 2.1. + 2.2. + 3.1. 'небесно тяло, по форма подобно на чиния' летяща чиния 3.2. 'артефакт, по функция подобен на чиния' тоалетна чиния 3.3. 'уред-предавател, по форма подобен на чиния' сателитна чиния
	Р ⊃ Б	

Обратният каталог също представлява таблица. Пример:

Фиг. 2 *Фрагмент от тематична група съдове в обратния каталог:*

б. ведро 2.1. 'съдържанието на артефакта' 2.2. 'артефактът като мярка за вещество'	р. ведро 2.1. 'съдържанието на артефакта' 2.2. 'артефактът като мярка за вещество'	ср. ведро 2.1. 'съдържанието на артефакта' 2.2. 'артефактът като мярка за вещество'	ч. vědro 2.1. 'съдържанието на артефакта' 2.2. 'артефактът като мярка за вещество'	фр. seau 2.1. 'съдържанието на артефакта' 2.2. 'артефактът като мярка за вещество'	a. bucket 2.1. 'съдържанието на артефакта' 2.2. 'артефактът като мярка за вещество'
---	---	--	---	---	--

Цялостният проект се състои от три части:

1. Представяне на типовете вторична номинация, илюстрирани с конкретни вторични значения в изучаваните тематични лексикални групи в съпоставяните езици по двойки: руски – български, сръбски – български, чешки – български, френски – български, английски - български. Вътрешното конструиране на всеки съпоставителен тематичен блок се извършва по лексикални двойки. Каталогът е семасиологично - ономасиологичен.
2. Ономасиологичен каталог на семантичните преходи в същите групи предметни имена по двойки езици и по лексикални двойки, фиксиращ еквивалентните и нееквивалентните отношения между значенията на лексикалните единици.
3. На базата на последния каталог се установяват семантичните паралели в изследваните езици и се съставя ономасиологичен каталог на тези явления в синхрония. Нека илюстрираме в най-общ вид трите части на каталога.

Така например семантичното пространство на тематичната лексикална група названия за животни се представя чрез еталонен модел на вторичните значения, назоваван в проекта с термина «инвариантна семантична структура (ИСС) на лексемата». Предполага се, че еталонният модел може да бъде запълнен изцяло и че може да съществува такава виртуална лексикална единица, която се нарича – прототипен представител на дадената лексикална група /Гивон 1986, 195; Легурска 2004, Легурска 2006б/.

В първата част на семантичния речник еталонът е средство за представяне на начините за вторично назоваване в изброените езици като *tertium comparationis*.

Например, ИСС на думата – член на тематичната група “животни” в български, руски, сръбски, чешки, френски и английски език е следната:

1. ‘определено животно’ (основа за установяване на семантична еквивалентност на думите в съпоставяните езици);
2. образна метафора: ‘човек/ предмет, охарактеризиран по свойство, приписвано на животното’;
3. номинативна метафора: ‘част на предмет/ предмет, подобна/ подобен по свойство (външно или функционално) на животното’;
4. метонимии:
 - 4.1. артефакт от животното: ‘кожа от животното’;
 - 4.1.1. артефакт от животното: ‘изделие от кожата/черупката на животното’
 - 4.2. артефакт от животното: ‘месо/ ястие от животното’;
 - 4.3. ‘действие/ състояние, подобно на действието/ състоянието на животното’;
 - 4.4. ‘животното като мярка’

Изброените на метаезик семантични преходи разделят семантичното пространство на метафорично: образна и номинативна метафора, и метонимично, състоящо се от четири метонимични типа. Дадените типове са представени в различна степен в отделните езици.

Да вземем произволно название за животно в български език, например **пеперуда**, и еквивалентите по първично значение: в руски език - **бабочка**, в сръбски - **лептир**, в чешки – **motýl**, във френски – **papillon**, в английски – **butterfly**.

Примерът е даден по обратния каталог с водещ български език:

пеперуда 2. ‘проститутка’ <i>нощна пеперуда</i> 3. ‘вратовръзка, по форма подобна на пеперуда’	бабочка 2.1. ‘лекомислен човек’ 2.2. ‘проститутка’ 3. ‘вратовръзка, по форма подобна на	лептир 2.1. ‘лекомислен човек’ 3. ‘вратовръзка, по форма подобна на пеперуда’	motýl 2. – 3. ‘вратовръзка, по форма подобна на	papillon 2. – 3.1. ‘вратовръзка, по форма подобна на пеперуда’ <i>Næud papillon</i>	butterfly 2.1. ‘самохвалец или лекомислен човек’
--	---	--	--	---	--

	пеперуда'	<i>лептир-машина, лептир-кравата</i>	пеперудка'	3.2. 'стил на плуване' <i>Le record du 200 m papillon</i> 3.3. 'малко корабно платно' 3.4. 'съобщение за глоба за неправилно паркиране' <i>papillon sur le pare-brise d'une voiture</i> 3.5. 'винт с крила, по форма подобен на пеперуда' <i>Papillons d'une roue de bicyclette</i>	2.2 'усещане за гадене и напрежение в стомаха при нервност' 3. 'стил в плуването, при който ръцете на човек се движат подобно на крилето на п.'
--	-----------	--	------------	---	--

Ако разгледаме начините за вторично назоваване в отделните езици, ще видим, че в българския език се реализират два начина за вторично назоваване: образна метафора – 'проститутка' и номинативна метафора 'вратовръзка, по форма подобна на пеперуда', същите начини вторична номинация, изразени чрез конкретни лексикални значения, са представени и в руския език: 'лекомислен човек', 'проститутка' и 'вратовръзка, по форма подобна на пеперуда'; в сръбския език е представено номинативно метафоричното изразяване чрез значението 'вратовръзка, по форма подобна на пеперуда'; във френския език номинативнометафоричният начин се изразява в няколко лексикални метафори: 'вратовръзка, по форма подобна на пеперуда', 'стил на плуване, по форма подобен на пеперуда', 'корабно платно, по форма подобно на пеперуда', 'бележка за глоба за неправилно паркиране, подобно по външно свойство на пеперуда', 'винт, по форма подобен на пеперуда'; в английския език са представени образните метафори – чрез значенията 'пищно облечен човек' и 'лекомислен човек' и номинативната метафора – 'стил на плуване, по форма подобен на пеперуда'. Метонимичните типове са представени както следва: в българския, руския, сръбския, чешкия и френския език не се реализират, в английския има лексикалносемантична реализация на тип 4.3. 'нервно усещане в стомаха, по свойство подобно на пеперуда'.

Типовете вторична номинация в съпоставяните езици могат да бъдат представени във вид на ономасиологичен каталог по семантични преходи в отделната тематична група и илюстрирани чрез еквивалентните и нееквивалентните отношения между лексикалните единици.

Последователно могат да се подредят образните метафори, номинативните метафори и метонимичните типове, като на първо място се дава семантичният преход на метаезик и след него следват изразяващите го названия в съпоставяните езици.

Образни метафори:

Ономасиологичен каталог на семантичния преход:

'животно' – 'човек, по свойство подобен на животното'

р. **бабочка** – б. **пеперуда**

2.1. 'лекомислен човек' 2.1.-

2.2. 'проститутка' 2.2. 'проститутка'

нощна пеперуда

ср. **лептир** – б. **пеперуда**

2.1. 'лекомислен човек' 2.1. -

2.2. - 2.2. 'проститутка'

ч. **motýl** – б. пеперуда

2. - 2. 'проститутка'

фр. **papillon** – пеперуда

2. - 2. 'проститутка'

butterfly – пеперуда

2.1. 'пищно облечен човек' 2.1. -

2.2. 'несериозен човек' 2.2. -

Номинативни метафори:

'животно' – 'част на предмет/ предмет, подобна/ подобен по свойство /външно или функционално/ на животното'

р. **бабочка** – б. пеперуда

3. 'вратовръзка, по форма подобна на пеперуда' 3. +

ср. **лептир** – б. пеперуда

3. 'вратовръзка, по форма подобна на пеперуда' 3. +

ч. **motýl** – б. пеперуда

3. 'вратовръзка, по форма подобна на пеперуда' 3. +

фр. **papillon** – б. пеперуда

3.1. 'вратовръзка, по форма подобна на пеперуда' 3.1. +

3.2. 'стил на плуване, по свойство подобен на пеперуда' 3.2. -

3.3. 'малко корабно платно, по форма подобно на пеперуда' 3.3. -

3.4. 'винт с криле, по форма подобен на пеперуда' 3.4. -

3.5. 'бележка за глоба за неправилно паркиране, 3.5. - по свойство подобно на пеперуда'

а. **butterfly** – б. пеперуда

3.1. 'стил на плуване, по свойство подобен на пеперуда' 3.1. -

Метонимии:

4.1. *'животно' – 'артефакт от животното': 'кожа от животното'*

р. **бабочка** – б. пеперуда

4.1. - 4.1. -

ср. **лептир** – б. пеперуда

4.1. - 4.1. -

ч. **motýl** – б. пеперуда

4.1. - 4.1. -

фр. **papillon** – пеперуда

4.1. - 4.1. -

а. **butterfly** – б. пеперуда

4.1. - 4.1. -

4.2. *'животно' – 'артефакт от животното': 'месо от животното'*

р. **бабочка** – б. пеперуда

4.2. - 4.2. -

ср. **лептир** – б. пеперуда

4.2. - 4.2. -

ч. **motýl** – б. пеперуда

4.2. - 4.2. -

фр. **papillon** – пеперуда

4.2. - 4.2. -
а. **butterfly** – б. пеперуда
4.2. - 4.2. –

4.3. ‘животно’ – ‘действие, подобно на действието на животното’

р. **бабочка** – б. пеперуда

4.3. - 4.3. -

ср. **лептир** – б. пеперуда

4.3. - 4.3. -

ч. **motýl** – б. пеперуда

4.3. - 4.3. -

фр. **papillon** – пеперуда

4.3. - 4.3. -

а. **butterfly** – б. пеперуда

4.3. ‘нервно усещане в стомаха, по свойство 4.3.-
подобно на пеперуда’

4.4. ‘животно’ – ‘животното като мярка’

р. **бабочка** – б. пеперуда

4.4. - 4.4. -

ср. **лептир** – б. пеперуда

4.4. - 4.4. -

ч. **motýl** – б. пеперуда

4.4. - 4.4. -

фр. **papillon** – пеперуда

4.4. - 4.4. -

а. **butterfly** – б. пеперуда

Случаите на съвпадане на значенията по отделните преходи могат да се смятат семантични паралели в синхрония, както следва:

Образни метафори:

р. **бабочка** – б. пеперуда

2.2. ‘проститутка’ 2.2. ‘проститутка’

Номинативни метафори:

р. **бабочка** – б. пеперуда

3. ‘вратовръзка, по форма подобна на пеперуда’ 3. +

ср. **лептир** – б. пеперуда

3. ‘вратовръзка, по форма подобна на пеперуда’ 3. +

ч. **motýl** – б. пеперуда

3. ‘вратовръзка, по форма подобна на пеперуда’ 3. +

фр. **papillon** – б. пеперуда

3.1. ‘вратовръзка, по форма подобна на пеперуда’ 3.1. +

Трите изготвени каталога на типологичните характеристики на вторичната номинация кореспондират по същината на основните си идеи с няколко публикации на А.А.Зализняк от последните години /Зализняк 2001, Зализняк 2004а, Зализняк 2004б/ за изследване на семантичната деривация в синхронен и диахронен аспект, като това предполага процедура на инвентаризиране на езиковите факти с цел да се направи типология на явленията в

различни езици. Тези идеи отправят към работите на О.Н.Трубачов /Трубачов 1988/ и В.Г.Гак /Гак 1988/ за изследване на приликите и отликите при формирането на вторичните значения върху разнообразен езиков материал като част от семантичната типология на използваните езици. Решаването на подобна амбициозна задача изисква набирането на достатъчно голям фактологичен материал, фиксиращ семантичната деривация в изследваните езици. Необходимо е също да бъде създаден концептуален апарат за еднотипното интерпретиране на данните с оглед на създаването на “Каталог на семантичните преходи” /според разбирането на А.А.Зализняк, 2001, 13/. Концептуален апарат за изследването на вторичната номинация и съпоставителното ѝ изучаване е прилаганият теоретичен модел на инвариантната семантична структура на думата от дадена тематична лексикална група в даден език /Легурска 1984, Легурска 1985, Легурска 1987, Легурска 1991, Легурска 2002, Легурска 2003, Легурска 2006а, Легурска 2008а/. Едновременно може да бъде направена инвентаризация на езиковите факти на синхронната и диахронната семантика върху различен езиков материал с цел да бъдат изучени механизмите в основата на полисемията, извеждането на семантични стереотипи в “историята на идеите” и т.н. /Зализняк 2004а, Толстая 2002/. Разработки от подобен род представят разбирането за семантичната типология на езиците като профил от езиковедството. Като първа стъпка в реализацията на подобни идеи се определя инвентаризацията на лексикалните факти, с които разполага синхронната семантика и представянето на тези факти в достъпни за използване бази данни.

Представеният семантичен речник на типологичните характеристики на полисемията на предметните имена в български, руски, сръбски, чешки, френски и английски език в трите си части води към следните изводи за явлението в многоезичен съпоставителен аспект.

Първата част на речника показва, че вторичната номинация на предметните имена се реализира чрез общи начини в изброените езици: метафора – образна, номинативна и междинен преходен тип – и метонимия. Отделните начини съдържат типове, като правило общи за съпоставяните езици; някои от тях са характерни за част от съпоставяните езици, а други се срещат в материала само на един или няколко езика. Тези обстоятелства са свидетелство за общата принадлежност на съпоставяните езици към един и същ семантичен тип, в рамките на който всеки отделен език съставя своя синхронна езикова картина на полисемията, изразена в различните съотношения на начините и типовете вторична номинация, от една страна, и в различното взаимодействие на семантичните пространства на лексикалните двойки, илюстриращи отделните начини и типове на вторично назоваване.

Ономасиологичните каталози на семантичните преходи, завършващи с пренареждане на основната матрица във всеки отделен език, привличан за анализ, са самостоятелна съпоставителнотипологична характеристика на полисемията на предметните имена.

Ономасиологичният каталог на семантичните паралели е илюстрация на степента на съвпадане между езиците на най-ниското стъпало на общност между езиците, това на отделните семени.

Чрез трите каталога полисемията се представя чрез троен параметър: тематична лексикална група, лексикална единица и семантични множители, експлициращи механизма на явлението в отделния начин и тип вторична номинация в съпоставяните езици – български, руски, сръбски, чешки, френски и английски език.

Предложените каталози очертават съпоставително-типологичните характеристики на полисемията в съпоставяните езици с фокусиране към общите ѝ черти, които като

семантични фреквенталии, представени в “Ономасиологичния каталог на семантичните преходи”, функционират и като *tertium comparationis*.

В рамките на тези преходи всеки един от езиците създава класификационна мрежа, която се споделя от говорещия и слушащия тези езици. Тази мрежа е резултат на комплексното съчетаване на фактори от три посоки: на първо място, това е «картината на света», формирана като резултат от културно-историческия опит на дадения етнос и националната му психология; на второ място, се намира мисленето като резултат от съчетаването на колективното езиково съзнание и индивидуалното езиково съзнание; на трето място, езикът, разпадащ се на два подфактора – езиковата система и езиковата традиция като инерционни подфактори, модифициращи действието на първите два. Езиковите традиции, формирани в резултат на определено историческо развитие на дадения език, създават «номинативна традиция» – тенденции за назоваването на определени обекти от т.н. картина на света по едни или други принципи, записани в “езиковата програма” на представителите на даден етнос. По такъв начин основен фактор за националната специфика на всеки език стават не толкова културно-социалните условия на говорещите даден език етноси и техният национален манталитет, колкото езиковата система като изходно условие, даденост, в рамките на която се извършва семантичното членение на езиковата картина (срв. Козлова 2000, 62) по представените по-горе семантични (когнитивни) преходи.

Последните твърдения модифицират принципа на лингвистичната относителност, която според мнението на Д. Слобин има два варианта – твърд и мек, като езикът е само един от факторите, който влияе на мисленето и поведението (Слобин 2003). Езикът “манипулира” мозъка на носителите, така че те взимат лингвистичната картина на света за истинска картина на универсума. Езикът влияе, води и канализира начина на мислене за света. Като резултат привържениците на твърдия вариант на теорията за лингвистичната относителност на Б. Уорф никога не показват, че езиците определят начина на мислене на езиковия носител, те просто илюстрират лингвистичната относителност (Порсел 2002).

В книгата “Езикови универсалии и типология. От описание към обяснение” М. Пенчева коментира въпроса за моделирането като метод на познание (Пенчева 2007: 488) и изтъква, че то играе централна роля в теорията и практиката на типологията днес. Според авторката, моделирането предполага два момента: 1) създаване на модел и 2) използване на модела за адекватно описание и обяснение на изследвания обект. По този път се изгражда теоретичният модел на контенсивната типология. Според М. Пенчева, контенсивната типология “не създава аналог на обектите или на някакво тяхно състояние, а моделира самия процес на научно познание” и работи не с обекта на описание, а с неговия предмет (Пенчева 2007: 488). Авторката допуска, че е възможно процесът на абстракция да бъде разчленен на степени и конструктите, с които оперира изследователят, да бъдат с различен онтологичен статус. Пример за подобно научно разчленяване, заключава М. Пенчева, е частносистемната типология.

Илюстрация на частносистемна типология е представяният проект, в който се прави модел на полисемията на предметните имена в български, руски, сръбски, чешки, френски и английски език. Извършваното моделиране по езици има гносеологична функция, като “едновременно интерпретира, обяснява и прогнозира” (Пенчева 2007: 488). На този етап на анализ моделът може да се определи като статичен, тъй като борави само със синхронни езикови факти. Възможно е моделът да бъде превърнат в динамичен, ако се привлекат и диахронни факти, като се предполага, че между диахронните и синхронните подсистеми съществува изоморфизъм.

ЛИТЕРАТУРА

Аврамова 2006: *Аврамова, Цв.* Типология на начините за вторично назоваване в чешкия и българския език. В: www.belb.net, 115 стр.

Бечева 2006: *Бечева, Н.* Типология на начините за вторично назоваване в сръбския и българския език. В: www.belb.net, 97 стр.

белб. нет: Българска електронна лингвистична библиотека. Електронен адрес: www.belb.net

Веселинов 2006: *Веселинов, Д.* Типология на начините за вторично назоваване във френския и българския език. В: www.belb.net, 125 стр.

Гак 1988: *Гак, В. Г.* Метафора: универсальное и специфическое. – В: Метафора в языке и тексте. “Наука”, М..

Живон 1986: *Givón, T.* Prototypes: Between Plato and Wittgenstein. – In: Noun classes and categorization: Proceedings of a Symposium on categorization and noun classification. Eugene Oregon, Oct. 1983, A. Ph. Benjamins.

Зализняк 2001: *Зализняк, А. А.* Семантическая деривация в синхронии и диахронии: проект “Каталога семантически переходов”. – Вопросы языкознания, 2001, №2.

Зализняк 2004а: *Зализняк, А. А.* Феномен многозначности и способы его описания.. – Вопросы языкознания, 2004, № 2.

Зализняк 2004б: *Зализняк, А. А.* К типологии семантической деривации. – В: Диалог 2004. VII Международная конференция “Когнитивное моделирование в лингвистике”, Варна.

Козлова 2000: *И.Е.Козлова.* Национальная специфика языка как объект лингвистического исследования. – В: Актуальные проблемы русистики. Издание Томского университета.

Легурска 1983: *Легурска, П.* Вторичные лексические номинации конкретных имен существительных. Дисертация за присъждане на научната степен “Кандидат на филологическите науки”, С., 289 стр.

Легурска 1984: *Легурска, П.* Тематическая группа и типы полисемии предметных имен (на материале русского и болгарского языков). – Болгарская русистика, № 5.

Легурска 1985: *Легурска, П.* Семантичен анализ на вторичните значения на предметните имена в руския и българския език (върху материал от имена, обозначаващи естествени и изкуствени предмети). Ръкопис, С., 115 стр.

Легурска 1987: *Легурска, П.* Проблеми на предметната лексика (върху материал от руски и български език). – Съпоставително езикознание, кн. 5.

Легурска 1988: *Легурска, П.* Полисемията като метамодел. – В: Проблеми на овладяването на чужд език. “Народна просвета”, С.

Легурска 1991: *Легурска, П.* Предметните имена в руския и българския език (теоретични проблеми). Депозирани ръкопис в ЦИНТИ, 128 стр.

Легурска 1993: *Легурска, П.* Семантични процеси с редовна проява в рамките на предметната лексика в български и руски. – Съпоставително езикознание, кн.1.

Легурска 2000: *Легурска, П.* Абстрактная семантическая структура и ее значение для целей двуязычной лексикографии. – Acta Universitatis Nicolai Copernici. Studia Slavica 5, Nauki Humanistyczno-społeczne – zeszyt 343 – 2000.

Легурска 2002: *Легурска, П.* Анализ на предметните имена в руския и българския език (теоретични проблеми). – В: Българско езикознание, т.3: Проблеми на българската лексикология, фразеология и лексикография, Академично издателство “Проф. М. Дринов”, София.

Легурска 2003: *Легурска П.* Фрагменти от езиковата картина през призмата на вторичното назоваване (основи на научноизследователски проект). – Чуждоезиково обучение, кн. 5.

Легурска 2004: *Легурска, П.* Полисемията в рамките на структурно-семантичното и когнитивното изследване на лексиката. – Чуждоезиково обучение, кн. 4.

Легурска 2005: *Легурска, П.* Сопоставително-типологически анализ предметной лексики (на материале болгарского, русского, сербского, чешского, английского и французского языков – представление научно-исследовательского проекта). – *Opera Slavica*, № 4.

Легурска 2006а: *Легурска, П.* Фрагменти от езиковата картина през призмата на вторичното назоваване. Концепция. Съпоставка: руски и български език. Депозиран ръкопис в ЦИНТИ, 116 стр.; www.belb.net

Легурска 2006б: *Легурска, П.* Съпоставително-типологичен анализ на лексиката в родствени и неродствени езици (Каталози на типологичните характеристики на вторичното назоваване). – Чуждоезиково обучение, кн. 6.

Легурска 2007а: *Легурска, П.* За теоретичната основа на проекта “Съпоставително-типологичен анализ на вторичната номинация на предметните имена в български, руски, сръбски, чешки, френски и английски език. – Български език, 2007, кн. 1.

Легурска 2007б: *Легурска, П.* Преподреждане на матрицата при анализ на полисемията в многоезично съпоставително изследване. – Чуждоезиково обучение, 2007, кн. 5.

Легурска 2007в: *Легурска, П.* Съпоставително-типологични аспекти на полисемията в родствени и неродствени езици. – В сб.: Научни изследвания в чест и в памет на академик Иван Дуриданов. Нац. конф. в чест на неговата 85-годишнина на тема “Ономастика. Лексикология. Етимология. Етнолингвистика. Социolingвистика”. София, 9 – 10 май 2005 г., Велико Търново, 2007.

Легурска 2008а: *Легурска, П.* Ономастиологичен каталог на семантичните паралели (върху материал от руски и български език). – Чуждоезиково обучение, 2008, № 3.

Легурска 2008б: *Легурска, П.* Съпоставително-типологичен анализ на вторичната номинация на предметните имена в български, руски, сръбски, чешки, френски и английски език. Ръкопис.

Легурска, Бечева 2003: *Легурска, П., Бечева, Н.* Некоторые проблемы сопоставительного-типологического анализа предметных имен в русском, сербском и болгарском языках. – Српски језик, 2003, број 8/1-2.

Легурска, Бечева 2006: *Легурска П., Бечева, Н.* Съпоставително-типологични аспекти на полисемията при названията за животни (в български, руски и сръбски език). - В: Српски језик , број 10/1-2.

Легурска, Бечева, 2008: *Легурска П., Н. Бечева.* Вариране на матрицата при анализ на полисемията на предметните имена в многоезично съпоставително изследване. – Български език, 2008, №1.

Легурска, Веселинов 2001/2002: *Легурска, П., Веселинов, Д.* Съпоставка на лексикалните картини на света през различни еталони – *tertium comparationis*. – Български език, кн. 2.

Легурска, Веселинов 2006: *Легурска, П., Веселинов, Д.* Съпоставително-типологичен анализ на полисемията (върху материал от тематичната група “оръдия” в български, руски и френски език). - Съпоставително езикознание, 2006, кн. 1.

- Легурска, Златанов 1985:** Легурска, П., Златанов, И. Номинативна метафора (върху материал от славянските езици). – Съпоставително езикознание, кн. 4.
- Легурска, Панчев 2008:** *Легурска, П., И.Панчев.* За типологията на начините и видовете вторично назоваване с водещ български език (в съпоставка с руски, сръбски, чешки, френски и английски). – Българска реч, 2008, кн. 1.
- Легурска, Сираков 1984:** *Легурска, П., А. Сираков.* Образна метафора (върху материал от славянските езици). – Съпоставително езикознание, кн. 4.
- Лилова 2006:** *Лилова, М.* Типология на начините за вторично назоваване в английския и българския език. В: www.belb.net, 70 стр.
- Пенчева 2007:** *Пенчева, М.* Езикови универсалии и типология. От описание към обяснение. София.
- Порсел 2002:** *Pourcel, St.* Investigating linguistic relativity. A research methodology. Durham Working Papers in Linguistics, vol. 8. S.s.pourcell@durham.ac.uk
- Слобин 2003:** *Slobin, D.I.* Language and thought online: Cognitive consequences of linguistic relativity. In: Language in mind. Advances in the study of language and thought. Cambridge.
- Толстая 2002:** *Толстая, С. М.* Мотивационные семантические модели и картина мира. – Русский язык в научном освещении, № 1.
- Трубачов 1988:** *Трубачев, О. Н.* Проблемы семантической реконструкции. – В: Сравнительно-историческое изучение языков разных семей. Теория лингвистической реконструкции. ”Наука”, М.